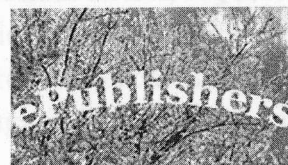

VASILE SUCEVEANU

AM FOST JUCATĂ LA CĂRȚI, PĂRINTE

Nuvele

CUPRINS

5	AUTORUL SE PREZINTĂ
9	AM FOST JUCATĂ LA CĂRȚI, PĂRINTE
49	CALVARUL LUI MITRU ȘI AL FAMILIEI SALE

Nu pot uita însă nici de sfaturile și indicațiile date de doamna profesoară universitară B. M., care m-a ajutat foarte mult.

Dacă am uitat cumva de cineva, lista chiar ar trebui să fie mult prea lungă, îmi cer scuze și le mulțumesc acum tuturor că au existat și m-au ajutat să realizez aceste lucruri, zic eu, de mare preț.

Chiar dacă o fac mai la urmă, nu pot uita nici de părinți, nevastă și copii, pentru că m-au suportat, așa ciudat cum sunt și, de ce nu, cam taciturn.

Vasile Suceveanu

AM FOST JUCATĂ LA CĂRȚI, PĂRINTE

– Părinte, mărturisesc și acum în fața morții că mi-am iubit bărbatul până la adulare și i-am urmat întocmai toate hotărârile sale, știind cu certitudine că mă iubește, chiar mai mult decât și-a iubit propria lui viață!

Într-un moment de cumpănă majoră a vieții lui și îndemnat cu nespuse răutate de anumiți oameni, dacă se mai pot numi și ei oameni, m-a jucat la cărți mai în glumă, mai în serios, în speranța nebună că își va recăștiga în cele din urmă toate bunurile pierdute.

A pierdut la cărți, într-un hal criminal, căci tot jocul a fost măsluit într-un hal fără de hal, mi-a adus la cunoștință marea lui greșală cu o durere și disperare ieșită din comun și apoi a plătit cu viața sa imensa lui greșală.

Mă doare sufletul nespuse de mult și astăzi să recunosc asemenea lucruri, dar, dacă așa au fost și s-au întâmplat, eu nu pot decât să recunosc adevărul!...

Era mărturisirea din urmă a unei femei de vreo șaizeci de ani care arăta la chip și asemănare, a cel puțin de optzeci și ceva de ani.

Niște gospodari cu mult bun simț și frică de Dumnezeu îi înjghebară acolo în grabă o casă mică cu tindă și căsuță și ea Maria își făcuse cu mâinile ei vlăguite și îmbătrânite de atâta muncă o sobă pe măsură, unde-și făcea mâncarea cea de toate zilele și la care își încălzea oasele sale mult prea încercate de munca continuă și de vitregiile vieții ei de femeie între femei.

Lângă soba cu plită și rolă își făcu un pat înjghebat pe patru pari bătuți în pământ, pe care adunase și ea, de pe unde a putut și cum a putut, niște scânduri și paie dintr-un jup de paie de secară.

Acest pat era acoperit cu un țol de cordele curat, iar la cap era o pernă cu fața destul de uzată, dar curată și lângă ea un mindir cam vechi pentru acoperit. La capătul patului străjuia o candelă sub chipul Maicii Domnului cu Pruncul în brațe.

Preotul satului, când a intrat în această casă destul de modestă, căci se vedea de departe curățenia și ordinea în toate făcută cu mijloace destul de modeste, nu prea știa nici el la ce să se aștepte, deși cei care îl îndrumase înspre acolo, îi aduse la cunoștință cât de cât despre cine și despre ce e vorba.

În ciuda mijloacelor destul de modeste și a anilor stăpânei locului, totul arăta destul de curat și nimic nu

trăda cumva delăsare sau debandadă ci din contra te lăsa complet uluit și uimit.

Preotul, un bărbat de vreo cincizeci și ceva de ani, o îndemnă pe bătrână în felul lui blând și omenos:

– Femeie, mărturisește-ți toate păcatele și amarurile vieții tale care-ți împovărează cugetul și sufletul tău, nu ca la un seamăn al tău ci ca la preotul care a fost investit cu puterea de-a-ți mijloci, în măsura puterilor sale, iertarea păcatelor tale și plecarea în pace către Domnul! Eu sunt doar un mijlocitor și tot ce-mi vei mărturisi mie va fi ca și cum te-ai mărturisi în fața Celui de Sus!

– Părinte... părinte! Își începuse bătrâna spusa vieții ei mult prea amare și de-a dreptul nemernice. Ca să fiu sinceră, nu prea știu nici eu de unde să încep și nici cu ce anume să încep, așa că voi începe cu copilăria mea într-o casă cu zece copii, cu un tată bolnav de tuberculoză și cu o mamă, care se lupta din răputeri să ne hrănească și îmbrace cât mai acătărea posibil, deși eram o familie destul de modestă și cu mijloace financiare nespuse de reduse. Mama era o croitoreasă și o țesătoare destul de bine văzută, așa că a făcut ce a făcut și ea și ne-a dat chiar și la școală pe toți, chiar dacă numai o parte am terminat șapte clase. Însă toate cele cinci fete am știut să lucrăm cânepa și inul începând de la pusul în pământ și până la îmbrăcatul iei și catrinței sau cămășii cu pui ori a cămășii cu mărgăle.

Tata ne urma cu căciulile și bundițele sale și astfel în ciuda a numai un hectar de pământ, toți ne-am descurcat

cât de cât, știut fiind faptul că la noi toată lumea muncea, „de la cel cu țâța-n gură, până la cel cu barba sură”, cum spune o vorbă de duh din popor. Cum un copil începea să meargă, era și învățat cu meșteșug să facă țeghii și cu ce fel de bătătură era nevoie. Băieții mai mari făceau țeghii din lemn de soc și chiar pocnitori cu dopuri din buci înmuiati cu scuipat.

Tata a murit, când eu aveam doisprezece ani, iar viitorul meu bărbat Victor, cu cinci ani mai mare ca mine, feciorul unui vecin ceva mai înstărit ca noi, era atunci deja capabil să croiască și să coasă o căciulă, o bondiță sau chiar opinci din șorici de porc dubiți.

La o anume întrecere cu toți cusătorii tineri de căciuli, Victor a ieșit primul, atât la iuțea croitului, cât și la iuțea cusutului unei căciuli și astfel a devenit cineva printre flăcăii satului, deși și părinții lui aveau doar un hectar de pământ și mai erau încă două fete pe lângă Victor. E adevărat că tot pământul lor era numai prima și era și pe lângă casă, ceea ce era un avantaj nespus de mare, pe lângă al celor care se sculau cu noaptea în cap ca să ajungă la locul ogorului lor, mult după răsăritul soarelui.

Năcazul cel mare a lui Victor și a familiei sale a fost vărul său drept de la fratele tatălui, un om de nimic, un om născut pentru a face rău. Așa era el din naștere, dacă nu-i putea face cuiva rău, dacă cineva nu suferea în jurul său, se apuca nebunul și da cu prundari, ca un adevărat apucat, în

căini, în mâți sau în orice alte orătănii din ogradă care-i ieșeau cumva înaintea sa atunci.

Pentru acest lucru o lua pe cocoasă de cel puțin două, trei ori pe zi și încă nu așa de ochii lumii ci cu cureaua de la pantalonii tatălui sau cu nuiua de mestecăn de la mamă. De multe ori după ce lua câte o săpuneală așa de bună de la părinți, de le părea rău și acestora, lui însă nici nu-i păsa, căci imediat se apuca de o altă năzdrăvănie și mai mare.

A ajuns până acolo încât a încălțat o mătă cu coji de nucă și a îmbătat-o cu spirtul, pe care tatăl său îl folosea pentru frecții la șira spinării, coate și genunchi.

Când a văzut mama sa că pe lângă această blestemăție fără seamăn a legat mătă de un picior și-a spânzurat-o de un câprior de la intrarea în casă și cum animalul istovit de atâta chin nu mai mișca, el începuse a o înțepa cu un băț ascuțit, spunând că din cauză că ea îi tăiasse drumul, el a luat bătaie de la părinți pe degeaba.

Unde era vreo blestemăție de cea nebună, nebună acolo era și Vichentie, vărul drept a lui Victor.

Unii vecini îl scuipau între ochi sau în urma lui spunând că „chelea rea și răpănoasă ori o bate ori o lasă, tot degeaba e”.

După ce făcea acea blestemăție nebună și-i simțea acea strălucire diavolească a ochilor săi satisfăcuți, devenea pentru o anume perioadă de timp om întreg la cap și chiar om de rând.

Acest Vichentie, vărul drept a lui Victor i-a fost și ne-a fost călăul vieții noastre, mai întâi a lui Victor și după căsătoria noastră și a mea.

Hăt mai târziu aveam să aflu și eu că nemernicul pusese ochii pe mine și că numai mâna lui Dumnezeu cea milostivă m-a ferit de mângâierea minții și mâinii lui criminale.

De Crăciun, de Anul nou și nu mai vorbesc de Sfântul Andrei nemernicul făcea și pe naiba-n patru și ne onora cu fel și formă de „șăgi”, cum le numea el, de ne trebuia timp destul, până ne reveneam.

Când am împlinit paisprezece ani, m-am căsătorit cu Victor, acum un meseriaș desăvârșit și bine văzut atât în satul nostru cât și-n satele din jur. Chiar dacă muncea omul pe rupte, tot nu putea onora toate comenzile din lipsă de timp și în special din lipsa mâinii de lucru, deși a încercat de câteva ori să-și crească și instruiască ucenici destoinici.

Poate și el era prea exigent, poate nu reușea să se facă înțeles, în adevăratul sens al cuvântului, mă rog, cert e că n-a prea avut ucenici decât cel mult una, două luni de zile, după care fiecare-și lua lumea în cap și-l părăsea.

Toți voiau bani cu lopata, dar muncă pe rupte și cu răspundere pe măsură, cam mai ba!

Am reușit cu nespusă greutate, părinte, să ne înjghebăm acolo o casă ceva mai mare, ca să aibă unde munci Victor la croitorie și eu la stative și, când totul era cât de cât pe drumul cel bun, a apărut, naiba știe de unde, acel

zvon că în America se pot câștiga bani cu nemiluita, doar acolo curge lapte și miere ca în ținuturile biblice.

A rezistat Victor, cât a rezistat la tentația acelei plecări, dar în cele din urmă chiar și eu mi-am îndoit cugetul și mintea la acele zvonuri nebunești și am acceptat, chiar cu bună știință, ca Victor să vândă acea jumătate de falce de pământ, pe care reușisem cu mare greutate s-o cumpărăm și chiar vaca din grajd și să plece în America, acea așa de mult lăudată, deși mintea și cugetul îmi amintea adesea că „la pomul lăudat să nu te duci cu sacul”.

Nu era zi lăsată de la Dumnezeu, ca Vichentie să nu ne treacă pragul de cel puțin două, trei ori și să ne înnebunească cu gura lui blestemată care turuia continuu ca o moară stricată.

Vedeam și simțeam cu sufletul chiar, în bună parte, că toate erau baliverne și, totuși, am acceptat, în cele din urmă, ca Victor să-l însoțească pe Vichentie și alți câțiva inși în călătoria vieții lor.

Când a plecat Victor, Lenuța avea deja trei anișori și eu eram grea cu Ioan.

Am rămas acasă cu inima cramponată de remușcări și cu o durere imensă în suflet, doar bărbatul îmi pleca cu toată agoniseala noastră, iar eu rămâneam cu o fetiță de trei anișori și grea în luna a șaptea cu un alt copchil, mâncare era cam pe șponci, căci, aproape tot ce se putea vinde, s-a vândut și a luat Victor cu el.

Norocul nostru cel mare a fost sănătatea noastră de fier și munca nebună cu stativale în a țese tot ce se cerea.

Cu puțin timp înainte de a naște băiatul, am terminat cu bine câteva covoare alese din lână și cu banii luați ne-am cumpărat o vacă cam bătrână, dar cu ceva lapte și cu un vițel de vreo trei luni în urma ei.

Un frate de-al meu mai mic o purta la păscut și astfel ne-am împins, cum am putut toate hangarelele mai departe.

M-au mai ajutat, e drept, și părinții și frații la lucru, deși era și la ei sărăcie lucie, căci la atâția copii era nevoie de multe.

Greu, nespus de greu am împins acel an de la plecarea lui Victor și iată, că primim în cele din urmă o scrisoare de la el în care ne explica cu lux de amănunte situația lui de acolo și ne aducea la cunoștință că s-a despărțit de Vichentie, încă de la început, căci acolo chiulitul și huzuritul nu făcea casă bună cu munca susținută de zi cu zi.

Se câștigau bani frumoși, e drept, dar numai dacă munceai susținut și aveai și un gram de noroc.

A muncit inițial la pădure și cum aici hainele se rupeau cam repede, era nevoie de cineva ca Victor care să le cârpească pe cele rupte sau să facă altele.

A câștigat ceva bani frumoși și cum sesizase anumiți ochii cam prea pofticioși după banii săi, a plecat cu un grup de inși la o mină de aur.

Era greu, nespus de greu aici, căci era muncă multă, nespus de grea și cu sorți de izbândă cam la voia norocului.

Aurul venea cum venea și, chiar dacă soarta te mângâia cumva poate mai abitir decât pe alții, trebuia să fii nespus de atent la ochii pofticioși și criminali din jurul tău, căci altfel dispăreai fără urmă, cât ai clipi.

A lucrat și acolo vreo doi ani și chiar începuse a se descurca destul de bine, în special cu croitoria și făcutul opincilor și iată, că într-una din zile soarta îl surprinde cu o pepită de aur destul de mare și, cum nimeni nu sesizase mișcarea, o ascunse în căptușeala hainei și se întoarse acasă aparent ca și ceilalți ortaci obosit peste măsură și nu prea mulțumit de norocul zilei.

La câteva zile după acea descoperire nebună, nebună, primi în sfârșit și o scrisoare de la noi, în care era rugat să se întoarcă acasă căci o striga băiatul după el: „Cine mai ești și matale bădiță?”

Și uite așa, după încă alte săptămâni de zile, în care-și pregăti plecarea pe șestache, plecă în sfârșit spre casă, cât mai retras și mai neobservat de cei din jur.

În sfârșit, odată ajuns în țară, a reușit să vândă aurul acela îndosit atâta vreme și din toată agoniseala asta a cumpărat, încă înainte de-a ajunge acasă, o moșie cu pământul cam în paragină și cu acareturile așijderea.

A năimit oameni și cu multă trudă a reușit să pregătească acea fostă locuință boierească, căci numai conac nu

se putea numi, aflată atunci în debandadă totală și a făcut-o cât de cât locuibilă.

A cumpărat cu ultimii bani câteva perechi de boi și sămânță și chiar a reușit cu multă trudă să semene grâu, secară și orz de toamnă pe cele câteva bucăți de pământ deștelenit, dar năpădit de bălării într-un hal fără de hal.

Când am ajuns acolo, am rămas ca trăsniță și nu știam de ce să mă apuc mai întâi și ce ar trebui să fac, copiii însă, acum oarecum măricei, s-au adaptat imediat.

Am găsit acolo și câțiva oameni mai cu căpătâi, dar și o mulțime de oameni de-a dreptul îndobitociți de necazuri, nevoi și de strigătele așa-zișilor vătafi de pe moșie.

Toți cei care s-au dat pe brazdă și au muncit cu noi cot la cot, au rămas chiar în unele dependențe, e adevărat destul de șubrede, iar pe ceilalți i-am ținut cât de departe s-a putut, pentru a nu avea conflicte și unele necazuri, care apăreau cu nemiluita din te miri ce situații hilare și de neprevăzut.

E perfect adevărat că erau și ei oameni și se vedea de departe că au trăit mai tot timpul în theo și ho și ca urmare reacționau în funcție de felul adresării tale.

Toată iarna aceea am pus trei perechi de stative și cu ajutorul câtorva fete, mai destoinice și dornice de muncă și de a învăța, am scos câteva rânduri de țoale, lăicere alese și chiar macaturi mai de soi.

Ca să le impulsionez cumva pe acele tinere, pe lângă învățatul în a toarce, urzi, nividi și țese, le-am dat și câte un lăicer ales lung de câțiva coți.

Să fi văzut cum le scânteiau ochii de fericire și cât de bucuroase erau!

E drept că pe cele care au vrut și le-am considerat devotate meseriei le-am ținut continuu pe lângă mine și le-am învățat tot ce știam și eu.

Pe de altă parte, Victor îi învățase pe cei câțiva ucenici ai săi să dubească și să facă opinci, atât de practice pentru cel ce muncea pământul.

I-a învățat să facă căciuli și chiar să coase, e drept la început destul de stângaci, acele cheptuște nespuse de practice pentru munca câmpului primăvara, toamna și în special iarna.

Să fi văzut ce ură și invidie am stârnit printre proprietarii de pământ, când vedeau cu ochii cum le fugeau oamenii de la ei și veneau și se rugau de noi să-i primim și să-i învățăm toate cele.

Un lucru însă a fost clar, în primăvară am reușit să ne mai luăm unele animale și am pus în pământ tot ce era nevoie și chiar nu duceam lipsă de brațe de muncă, căci toți cei, care au muncit toată iarna cu noi, au răspândit vestea că dacă muncești cu sârg și cu cap, chiar primești și plata pe măsură.